

Rachel Carson zmieniła nasze postrzeganie przyrody

Wokół tajemnicy życia na Ziemi

Wśród naukowców, w tym w naukach ekologicznych, dominują mężczyźni. Prezentację sylwetek ekologów, którzy zasłynęli nie tylko z wybitnych osiągnięć naukowych, ale zaangażowania w ochronę tego co badają, naukowców, którzy starali się nas przekonać do troski o cały świat żywy, rozpocząłem od mężczyzny – prof. Edwarda Osborna Wilsona. W mojej kolekcji ekologów, którą pragnę Państwu zaprezentować nie zabraknie wybitnych kobiet – ekolożek. Pierwszą z nich jest Rachel Carson – amerykańska biologka morza, ale przede wszystkim pisarka. Nazywana przez niektórych „matką ekologii”, osobą, która zmieniła społeczne postrzeganie przyrody.

Rachel Carson początkowo studiowała anglistykę, zamierzała bowiem zostać pisarką. Zrezygnowała jednak po pewnym czasie i wybrała studia biologiczne. W 1932 roku skończyła studia z wyróżnieniem, uzyskując tytuł magistra zoologii na Uniwersytecie Johnsa Hopkinsa w Baltimore. Zapewne zajęłaby się doktoratem z biologii, gdyby nie śmierć ojca, która zmusiła ją do poszukiwania pracy. Pierwszą pracę podjęła w Urzędzie ds. Rybołówstwa, a jej zadaniem było opracowanie scenariuszy do audycji radiowych o życiu flory i fauny morza. Wkrótce zajęła ważne stanowisko badawcze w biurze, zajmując się analizą ekonomicznych współzależności między mieszkańcami a oceanem. W 1943 roku rozpoczęła pracę naukową w nowopowstałej instytucji rządowej – U. S. Fish and Wildlife Service. Cały czas jednak pisała artykuły o ochronie przyrody i zasobach naturalnych do czasopisma „Baltimore Sun” i innych gazet. W artykule „The Atlantic” z 1937 roku opowiadała o oceanie nie z perspektywy człowieka, a żyjących w nim zwierząt i roślin. Kilka lat później (1941) ukazuje się jej pierwsza książka („Under the Sea Wind”). Książka czytana przez dzieci i dorosłych, napisana pięknym, literackim językiem, w której Carson w bardzo przystępny i zarazem intrygujący sposób przybliżyła skomplikowane zagadnienia biologii oceanu. Książka „The Sea Around Us” (1951, pierwsze polskie wydanie w 1962 r.) okazała się spektakularnym sukcesem, przetłumaczona na 32 języki, zdobyła prestiżową National Book Award w dziedzinie literatury popularnonaukowej. Jej książki i artykuły popularnonaukowe poświęcone życiu i przyrodzie oceanów, zachwycały krytyków oraz czytelników, niektóre z nich przez wiele tygodni utrzymywały się na listach bestsellerów.

Rachel Carson - znacząco przyczyniła się do powstania globalnego ruchu ekologicznego.
wikipedia.org/wiki/Rachel_Carson#/media/File:Rachel-Carson.jpg

Stopniowo zainteresowania Rachel Carson kierują się w kierunku ochrony środowiska. W 1962 roku ukazuje się jej przełomowa książka „Silent Spring” („Milcząca wiosna”), w której opisała skutki

stosowania pestycydów w naturalnych ekosystemach, ale również przypadki ludzkiego zatrucia tymi substancjami, które mogą prowadzić do rozwoju nowotworów i wielu innych chorób. Tytuł nawiązuje do krajobrazu pozbawionego życia. Powieść miała być swego rodzaju ostrzeżeniem, jak będzie wyglądał świat jeśli ludzkość się nie opamięta i dalej będzie stosować szkodliwe środki ochrony roślin. Dla Amerykanów to był szok, nikt nie spodziewał się, że pestycydy i inne substancje chemiczne stosowane w rolnictwie mogą przyczyniać się do poważnych chorób takich jak rak czy bezpłodność. Książka stanowiła poważne oskarżenie przemysłu chemicznego, rolników i naukowców o stosowanie coraz większych ilości syntetycznych pestycydów.

Ataki na Rachel Carson po wydaniu „Milczącej wiosny” były bezprecedensowe. Była bezwzględnie dezawuowana przez przemysł chemiczny i wielu polityków, pomimo że nie nawoływała do natychmiastowego wycofania pestycydów, a tylko do poszukiwań nowej, lepszej dla środowiska technologii. Jej nazwisko było stawiane obok największych dyktatorów, Hitlera, Stalina czy Pol Pot. Jej „zbrodnicza” działalność, a w zasadzie zakaz stosowania DDT (do którego się wydatnie przyczyniła), miała jakoby spowodować gigantyczny wzrost zachorowań na malarię.

Pod naciskiem opinii publicznej użycie pestycydów w USA zostało poddane wnikliwej kontroli. Rząd federalny postanowił zrewidować dotychczasową politykę rolną. Carson zeznawała w tej sprawie w Kongresie (1963), wezwała ludzkość do stworzenia przyjaznej dla środowiska polityki gospodarczej i społecznej. W 1972 roku Agencja Ochrony Środowiska Stanów Zjednoczonych wprowadziła zakaz stosowania pestycydów (w Polsce zakaz wszedł w życie 1976 r.). Firmy chemiczne zostały zmuszone, aby dokładnie testować nowe substancje, zanim zostały dopuszczone do użycia. Oskarżenia wobec Carson były bezpodstawne. DDT nigdy nie było zakazane w celu zwalczania malarii. Masowe stosowanie DDT zostało porzucone w krajach biednych, gdzie występuje malaria, takich jak Sri Lanka, w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, nie z powodu zakazów rządowych, ale dlatego, że DDT utraciła zdolność do zabijania komarów.

Arne Naess (twórca głębokiej ekologii) miał powiedzieć o Rachel Carson: „Autorką i inicjatorką głębokoekologicznego myślenia o przyrodzie była Rachel Carson. Choć żyłem wśród przyrody, nie słyszałem o Carson do 1967 roku. ...Eureka: To jest to! Oto pojawiły się głosy w walce o zachowanie wolności dzikiej przyrody i całej planety” (Dziubek-Hovland 2004).

Prof. Piotr Skubała

Literatura:

Dziubek-Hovland M. 2004. *Przyroda nie należy do człowieka. Sylwetka i ekofilozofia Arne Naessa na tle norweskiej filozofii ekologicznej*, Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, Bystra.